

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการเรียนรู้ ตามแนวการจัดการศึกษาที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 หมวด 4 ระบุไว้ว่า การเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการศึกษาจึง ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ มาตรการ 24 (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอน และผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และ ในมาตรา 30 ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละ ระดับการศึกษา และในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กล่าวถึงการวิจัยในกระบวนการการเรียนรู้ว่า เป็นหนึ่งใน เครื่องมือที่หลากหลาย ที่จะนำพาผู้เรียน ไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการวิจัยนี้เป็น แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนาเพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจ ในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : website) จึงเห็นได้ว่า การ จัดการเรียนการสอน โดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นแนวทางหนึ่ง ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการแสวงหาความรู้ และทักษะพื้นฐาน ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทศนา เขมมณี. 2548 : 1)

การจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัย จะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง เผชิญเหตุการณ์จริง สร้างสรรค์ผลงานจากกระบวนการคิด การทำงานที่เป็นระบบ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหา ค้นหา คำตอบจากการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้าน ดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้

อย่างมีความสุขและสนุกกับการเรียนอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (โสภิตา ถิมวัฒนาพันธ์. 2549 : 1)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย เป็นเครื่องยืนยันว่าครูปรารถนาให้นักเรียน รู้จักคิดในระดับสูง (Think at a Highly Level) และจากความรู้ความคิดสามารถสร้างองค์ความรู้ ใหม่ขึ้นมา อันแสดงถึงความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ มาตรฐานวิชาชีพครูที่ต้องการให้ครูเป็น “ครูมืออาชีพ” การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ วิจัย จึงมีความจำเป็นที่ครูทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ และทำความเข้าใจให้เกิดขึ้นในจิตวิญญาณของ ความเป็นครู (ทิสนา แคมมณี. 2548 : 1)

ขั้นตอนการสอนของครูเป็นสิ่งที่จะบอกได้ว่าครูจัดการเรียนรู้ว่ามีประสิทธิภาพ หรือไม่นั้นครูจะต้องดำเนินกิจกรรมการสอนได้ครบทั้ง 4 ขั้นตอน นั่นคือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ในขั้นนี้จะนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการสอนหรือ กิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูและนักเรียนจะค้นหาคำตอบไปพร้อม ๆ กัน ขั้นสรุปบทเรียน และขั้น ประเมินผู้เรียน

โรงเรียนบรบือวิทยาคาร อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาแบบสหศึกษาขนาดใหญ่ จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ช่วงชั้นที่ 3 และ 4) และเปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พาณิชยกรรมในปีการศึกษา 2551 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะและ ประสบการณ์ในงานอาชีพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ นำไปปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิถีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน สร้างสรรค์ ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ เป็นผู้ที่มีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการ และพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพ ที่เรียน รักงาน รักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิหน้าที่ ของตนเองและผู้อื่น เป็นผู้มีความรับผิดชอบทางสังคมที่ค้ำจุนในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความ รับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงานท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจและเห็น คุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้าง สิ่งแวดล้อมที่ดี มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในตนเอง มี สุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับงานอาชีพนั้น ๆ ตระหนักและมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศและโลกปัจจุบัน มีความรักชาติ

ตำหนักในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (โรงเรียนบรบือวิทยาคาร. 2551 : 4) จากจุดมุ่งหมายดังกล่าว ครูผู้สอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

ครูผู้สอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โรงเรียนบรบือวิทยาคาร ร่วมประชุมปรึกษาหารือถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนยังไม่มีเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสม ผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนบรบือวิทยาคาร จึงไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และยังไม่มีความสามารถในการจัดการความรู้ ครูผู้สอนจึงปรึกษาหารือถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม พบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยมีความเหมาะสม และจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะลักษณะการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเจตคติที่ดี เพราะการจัดการเรียนการสอนโดยกระบวนการวิจัย เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ที่เชื่อถือได้ การให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งซึ่งเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ตนเองทำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง ช่างสังเกต มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ สามารถทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แต่ครูผู้สอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนบรบือวิทยาคาร ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย และมีครูบางคนที่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมาแล้ว แต่ไม่มีความมั่นใจว่าจะสามารถนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้หรือไม่ (หมวดพัฒนาฯ กรม โรงเรียนบรบือวิทยาคาร. 2551 : 1) สอดคล้องกับการวิจัยของ (กมลณี สมมุติ. 2547 : 2) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครู พบว่า ถึงแม้ครูจะเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอนมาแล้ว แต่ก็ไม่ได้นำเอากระบวนการวิจัยดังกล่าวไปใช้ เพราะกลัวทำไม่ถูกต้อง เนื่องจากในการอบรม ไม่ได้ทดลองปฏิบัติจริง เป็นเพียงการเข้าฟังบรรยายจากวิทยากรเท่านั้น สอดคล้องกับ (ทิสนา เขมมณี. 2548 : 5) ที่กล่าวว่า จุดอ่อนในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการวิจัยของครูทั่ว ๆ ไปนั้นคือ ครูมักไม่สอนหรือฝึกทักษะกระบวนการที่จำเป็นต่อการดำเนินการให้แก่ผู้เรียน เช่น ครูมักมอบหมายให้นักเรียนไปสืบค้นข้อมูลความรู้หรือไปเก็บรวบรวมข้อมูล หรือสรุปข้อมูลโดย

ไม่ได้สอน หรือฝึกทักษะที่จำเป็นต่อการทำสิ่งนั้น ทั้งนี้ เพราะครูไม่เข้าใจการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยอย่างแท้จริง ดังนั้น ในการที่ครูจะสอนกระบวนการวิจัย ครูก็ต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าวเสียก่อน

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โรงเรียนบรบือวิทยาคาร อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาครูผู้สอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยได้ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบรบือวิทยาคารต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัยของครูผู้สอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โรงเรียนบรบือวิทยาคาร อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อพัฒนาครูผู้สอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โรงเรียนบรบือวิทยาคาร อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยใช้กระบวนการวิจัย เป็นอย่างไร
2. จะพัฒนาครูผู้สอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยได้อย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 7 คน ประกอบด้วย
  - 1.1 ครูผู้สอนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 จำนวน 3 คน
  - 1.2 ครูผู้สอนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 จำนวน 2 คน
  - 1.3 ครูผู้สอนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 จำนวน 2 คน

2. กรอบการวิจัย

2.1 ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Active Research) โดยมุ่งพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล โดยใช้ กลยุทธ์การพัฒนา ได้แก่

2.1.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.1.2 การนิเทศภายใน

2.2 กรอบการพัฒนาคูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยการศึกษา 4 ขั้นตอน (กรมวิชาการ, 2543 : 5) ดังนี้

2.2.1 การวางแผนการเรียนรู้

2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2.3 การประเมินผลการเรียนรู้

2.2.4 การจัดทำรายงานผลการเรียนรู้

3. วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนนักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยใช้กระบวนการวิจัย โดยใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่

1. แบบสังเกต

2. แบบสัมภาษณ์

3. แบบบันทึกการประชุม

ระยะที่ 2 การพัฒนาคูผู้สอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย ในระยะนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของเคมมิส และแม็กแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart, 1988 : 11-15) ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการวางแผน (Plan)

2. ขั้นการปฏิบัติ (Action)

3. ขั้นการสังเกต (Observation)

4. ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

4. ระยะเวลาในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 เป็นระยะเวลา 5 เดือน ระหว่าง 1 พฤษภาคม 2553 – 30 กันยายน 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาครู หมายถึง การส่งเสริมให้ครู มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยได้ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศ กำกับ ติดตามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

2. ครูผู้สอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หมายถึง ครูโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ที่สอนนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิชาสามัญและวิชาชีพ ปีการศึกษา 2553 ที่มีวุฒิตรงตามสาขาวิชาประกาศนียบัตรวิชาชีพ

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการที่เน้นให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎี และทักษะ การฝึกปฏิบัติการวิเคราะห์สภาพปัญหาในชั้นเรียน การเลือกวิธีการหรือนวัตกรรมแก้ปัญห การเขียนผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ วิจัย เพื่อพัฒนาครูผู้สอนของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

4. การนิเทศภายใน หมายถึง การที่ผู้วิจัย และกลุ่มผู้ร่วมวิจัยสามารถกำกับ ติดตาม ประเมินผล ให้คำแนะนำซึ่งกันและกันได้ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย ได้ตามกรอบการพัฒนาครู

5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยเน้น กระบวนการวิจัย หรือใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และใช้กระบวนการวิจัย ในการดำเนินการแสวงหาความรู้ใหม่หรือคำตอบที่เชื่อถือได้โดยใช้กระบวนการ วิจัย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผนจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดทำรายงานผลการเรียนรู้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ครูผู้สอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โรงเรียนบรบือวิทยาคาร อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยได้ทั้ง 4 ขั้นตอน คือ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ การรายงานผลการเรียนรู้
2. ครูโรงเรียนอื่น นำการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY